

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrtleta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 12. septembra 1866.

Gospodarske stvari.

Nova gosenica, ki iz hrastovega listja svilo (žido) prede.

Kranjska kmetijska družba je te dni po podružnici novomeški od gosp. Jan. Maha, vélicege posestnika iz Zlateneka na Dolenskem, prejela za našo deželo prav kaj novega, in to je: dva japonska metulja (on in ona), ki predeta iz hrastovega perja svilo, in pa dva zapredena mešička (kokona). Lepa, velika metulja sta to, zeló enaka ajlantovcem, kokona pa tudi močna, zelenkaste barve.* Vse to je gosp. Mah kmetijski družbi poslal s sledečim zanimivim pismom:

Leta 1862. je prvokrat po časnikih počil glas, da je cesar Napoleon iz Japana dobil jajčic tiste gosenice, ktera iz hrastovega listja svilo prede; Japanezi jo imenujejo Yama-maï. V cesarskem vrtu (jardin des plantes) so iz teh jajčic skušali izrediti gosenice in metulje. Profesor Molin je našemu ministerstvu priporočal rejo te sviloprejke, rekoč, da po tej gosenici utegnejo hrastovi gozdi našega cesarstva prave zlate rude postati. Jez sem se brž takrat obrnil do kneza Metternicha, avstrijskega poslanca v Parizu, s prošnjo, naj mi blagovoli poslati nekoliko teh jajčic; al odpisal mi je 8. dec. 1862. leta, da so vse gosenice pod zlo šle, ker jih niso znali prav ravnati. Posihmal je večkrat iz Japana prišlo veliko tacihi jajčic; skušali so jih, pa ni šlo po sreči. Letos sem jez iz Dunaja dobil 85 teh jajčic, ki jih je poslal cesarski konzul baron Menshengen, iz katerih se mi je izleglo 53 gosenic, 28 se jih je zapredlo v kokone in 27 metuljev je izfrfralo iz njih, ki so več kot 2000 ijajčic zlegli. Ako mi prihodnje leto obveljá ta novina, bom svoje skušnje očitno razglasil, pa teh jajčic tudi drugim svilorejcem za pokušnjo prepustil.

V Zlateneku 25. avgusta.

Jan. Mah,

ud c. k. kmetijske družbe kranjske.

Solni davek.

Spisal dr. Ivan Gršak. **)

Kamor koli se naše okó obrne, povsod vidimo siromaštvo kmečkega in delavskega stanú; ako poprašamo, kaj je vzrok temu siromaštvu, ki žuga poroditi

*) Kdor želi videti zeló zanimiva metulja in kokona, lahko ju vidi v pisarnici kmetijske družbe v Ljubljani v Salendrovih ulicah. Vred.

**) Za pokušnjo iz 4. zvezka „Čitavnice“, ki jo priporočajo današnje „Novice.“

nam deželni in delavski proletarijat, slišimo vselej skoraj enak odgovor: davki, preveliki davki so krivi vsega. Tako se izgovarjajo vsi, ki morajo plačevati visoke davke (štibro) in večidel mislijo le na denarni davek, ne pa tudi na druge raznovrstne davke, ktere vsaki dan odrajujejo. To so vsi posredni (indirektni) davki, ktere vsaki ubožec prinaša in zvesto odrajuje državi, ako si le kos kruha kupi ali kupico vina ali peščico soli, da bi si suhi krompir osolil.

O davkih sploh veljá, da morajo biti primerni premoženju, da morajo biti pravični in da ne zavirajo poljedelstva in obrtništva. Zato bi moral večje davke plačevati tisti, kateri ima večje premoženje, in državi davke plačevati mora vsak, kdor ima kaj premoženja.

Se vé da se nam to čisto naravno zdi; pa ni tako. Nektere reči so revnemu tako potrebne, kakor bogatinu; oba dva si jih morata preskrbeti; vendar si jih eden lažje omisli kakor drugi. Tako plačujemo vsi enake davke od soli, železa, tobaka itd., ako si namreč preskrbimo tacihi reči. Tù bodemo le en siten davek natančneje pregledali, namreč solni davek (solni regal, solni monopol).

Nekterih pridelkov si ne smé vsak državljan pridelavati; država si je pridržala pravico, da jih sama prideluje, tako da ima sama tudi vés dobiček, ki izvira iz tega pridelka. Če pa ona sama ravno po svojih delavcih ne prideluje, sili vsacega, da jej odstopi za mali denar to, kar je pridelal; takim in enakim pravicam pravimo regal (regalis = kraljevski). Ako iz regala poseben dobiček izvira in vlada tudi trži s pridelkom, pa ima ta pravica ime monopol (samoprodaja), kakor pri soli, tabaku itd.

Ali so pa državna obrtništva tudi dobra?

Država je prisiljena lotiti se kacega obrtništva le tam, kjer so sicer pridelki potrebni, kjer pa državljanji sami niso zmožni in dosti omikani, da bi se pridelovanja sami lotili; ker to mora državnikom biti glavna postava, da skrbijo za razvitek vseh človeških moči svojih državljanov, ter da se državljan tudi na gospodarskem polji lahko prosto giblje, ne pa, da mu regali in monopoli zavirajo pot do večega blagora. Kako težko nosijo breme mnogih monopolov podložni kmetje turškega vicekralja Mehmed Alija! Kdor koli pridelal kaj soli, indiga, sladkorja, bombaža, svile, riže itd., mora po ustanovljeni ceni vse odrajevati kralju, ki čisto krivično le od tacihi pridnih delavcev velike davke jemlje; kajti kolikor več si kdo pridelal, toliko večja krivica se mu godí. Da se taki pridelki oskrbujejo in nepoklicani delavci preživé, zato napravlja država tudi veliko nepotrebnih obširnih postav, ktere pa večidel nič ne izdajo. Tako pripovedujejo popotniki po brazilijanskem carstvu, da je intendantom (poveljnikom, nadzornikom)

prepustila portugiška vlada tiste okroge, kodar se demant nahaja in spira. Pooblašteni intendanti so ljudem le na posebne pismene prošnje dovolili, vstopiti v demantni okrog, in še to le na kratek čas; na vse strani so razstavili straže, da čujejo nad okrožno mejo; kdor je iz okroga hotel izstopiti, preiskali so ga od glave do pete. Pozneje je vlada te sitnosti se vé da vsaj nekoliko odpravila.

Tudi v sedanjem času vidimo, da se taki regali nič kaj dobro ne obnašajo, kakor kaže velika tatvina srebernine v Příbramu na Českem, kjer se je vpricho cesarskih uradnikov več let sém več milijonov srebra pokradlo.

Da-siravno bi o marsikterem monopolu lahko marsiktero spregovorili, držimo se vendar le solnega monopola, kateri nam je zares vsem državljanom dobro osoljen.

Solni regal obsega pridelovanje soli in pa trštvo s soljo; in to vse prevzame država. Pridelovanje soli je pa jako različno; tū jo koj kopljejo iz solnatih gor, tam jo delajo iz slane morske vode, in zopet drugod imajo posebne solnine, kjer jo dobivajo. Kamnata sol se dobiva posebno v avstrijski državi v Vjelički.

Ker se tam pa tam sol precej lahko prideluje z malimi stroški, mislila je vlada nekterih držav že zdavnej, lep dobiček zagotoviti si iz pridelavanja in razprodavanja soli.

Prvikrat je sol čez stroške draža postajala že za francozkega kralja Filipa v 14. stoletji, vendar je le za 1% ta kralj ceno povzdignil. Njegovi nasledniki so pa brez pomislika poviševali solno ceno, ker se jim je za državno denarnico najbolj priročni davek zdel; malo pred francozko revolucijo je funt soli veljal v nekterih kronovinah celó 33 kr. našega denarja! Po družih kronovinah je bila sol pa spet ceneja zato, ker še cela država takrat ni bila tako poedinjena, kakor dandanašnji; v srednjem veku je namreč bolj veljala decentralizacija, po kateri so poedine kronovine imele več pravice. Okolnosti so bile skoraj take, kakoršne pri nas pred 1848. letom; pa kaki so bili nasledki različnih pravic zastran solnega davka? Skrivaj so nosili sol iz ene kronovine v drugo, ter goljufali državno denarnico. Treba je bilo na Francozkem kakor na Avstrijskem velike straže, da je branila nepostavno trgovino s soljo. Četrti del vsega solnega davka so požrle straže in uradniki! Take prepovedi proste solne trgovine pa so imele še druge hude nasledke; ljudje, ki so se skrivaj pečali s trgovino s soljo ali tobakom, morali so se velikokrat tepsti s cesarsko stražo. Dobro so na Slovenskem znani tobakarji in solarji, ktere je negospodarska prepoved zapeljevala k nepostavnemu početju.

Naj tū sem postavim, kaj je opazil neki popotnik po švajcarskih in tiroljskih planinah.

Nekega lepega jesenskega dne, tako pripoveduje, šel sem iz Chur-a, ki je glavno mesto švajcarskega kantona Graubünden. Koj pri velikih vratih naletim na Tiroljca, ki je nesel težko vrečo na hrbtu. Kaj je neki nesel? Bila je sol. Ko sem dalje vprašal, zakaj iz ptujega sol nosi v naše dežele, saj je mi sami obilo pridelujemo, izvedel sem čudne reči. Naša država namreč je takrat Švajcarjem sol prodavala veliko ceneje, kakor domačinom; na Tiroljskem je bila dvakrat, celó trikrat draža kakor v Chur-u na Švajcarskem. Zavoljo tega so naši ljudje na tihem sol kupovali (solarili), ter jo z velikimi nevarnostmi prinašali nazaj v naše kraje. Ta borni človek mi je pripovedoval, kako težki in nevarni so poti, po katerih morajo solarji hoditi, da se izognejo straži, graničarjem. Plezajo po skalah, kamor si žandarji ne upajo iti; marsikterega nesreča zadene ter pade v večni brezen, da ni več duha ne sluha po njem; domá pa ga željno pričakuje žena in otroci nazaj; ven-

dar vse čakanje je zastoj; zdaj je gotovo, da se mu je nesreča zgodila in joj, sol spet tirja novih solz! Takih prigodeb pa ni samo na Tiroljskem slišati, temuč tudi na Nemškem; tudi na Štajarskem je pred leti taka bila; vem se spomniti, ko so naši ljudje ob Sotli zahajali na Hrvaško po solí, ter jo vsem graničarjem nosili na naš kraj ravno kakor tobak. To je pa posebno, zarad česar se moramo čuditi, da je naša sol domá veliko draža, kakor na ptujem, da jo država svojim ljudem draže prodaja kakor ptujcem.

Vse te nenaravne prikazni bi nehale, ako bi se država odrekla solnemu monopolu ter prepustila privatnim možem vso trgovino s soljo. To je že zdavnej tirjal v pruskem državnem zboru poslanec Kerst, ter je tehtno dokazal, da se po drugi poti po zvišani produkcii lahko pridobé tisti dohodki, ktere država zdaj dobiva iz solnega monopola, ter je sklenil svoj govor: „Razderite vse sponse, ki zadržujejo človeške moči, pred vsem pa odpravite solni monopol!“

Na Avstrijskem je cena soli jako različna. Pred desetimi leti je cent soli veljal 7—8 gold.; v avstrijski kronovini, kakor tudi v Vjelički 4—6 gold., na Ogerskem 5 gld., na Erdeljskem 3 gld., živinska sol pa do 2½ gld. S katerimi stroški pa se pridelava cent soli? To je tudi različno; sploh se lahko reče, da država potroši za en cent soli 40—80 kr. Ker se vsako leto poprek v našem cesarstvu prodá okoli 5 milijonov centov soli, je gotovo, da mora tudi čisti dobiček precej visoko narasti. Tako znašajo vsi solni dohodki po računu za leto 1856, 1857 in 1858 poprek vsako leto nekaj čez 28 milij. gold. Leta 1862 znašajo splošni (bruto) solni dohodki 39 milij. gold., čisti pa 32 milij.; ker je vseh Avstrijancev okoli 35 milij., pride na vsakega nad 90 krajc. solnega davka plačati; ena obitelj (familija), ki šteje 5—6 oseb, plačuje toraj 5 gld. davka za sol! Če premislimo, da je sol živa potreba zdravemu organičnemu razvitku, bodi si človeku, živinčetu ali rastlinam, moramo zeló obžalovati, da moramo tako drago si kupovati tisti živež, kateri nam je potreben kakor zrak. Od tod pa tudi pride, da se v razmeri z družimi državami pri nas tako malo soli porabi.

Na Avstrijskem pride namreč okoli 14 funtov soli na vsacega človeka, kar je na vse strani jako malo. V državah, ktere si morajo sol iz družih držav kupovati, katerim toraj pridelovani stroški više pridejo, kakor pri nas, ktere pa zopet prepustijo slobodno trštvo s soljo, kakor v Švajci, — tam je sol veliko ceneja in se je tudi veliko več potrosi, kakor pri nas, ki jo le lomimo, kakor kamenje. V Švajci namreč pride na vsacega stanovnika 33 funtov soli, to je bolj kakor dvakrat več kakor pri nas! Lahko bi še naše solne zadeve primerjali z razmerami družih držav; pa zdi se nam, da je vsak bravec prepričan, da velika cena kakove robe koli zavira njeno razprodavanje, nizka cena pa ga širi; kakor pa je pri vsaki robi, tako tudi pri soli.

Svèt ipavskim vinorejcem.

Na Vrhpolji. J. M-tov.

Ker se bliža čas, ko bo treba rahlje sekati za prihodnje leto in vas slišim sém ter tje se pogovarjati in prevdarjati, kaj bo? — kako bo? — kam jo bomo pa letos udarili, da dobimo potrebno število rahelj? — vse je posekano itd., ne morem si kaj, da ne bi vam pri tej priložnosti nekaj nasvetoval, kar bi vam utegnilo veliko veliko rahelj prihraniti. Moj svèt pa ne bo kakošna čisto nova reč; priporočalo se vam je večkrat in tudi ste se tega že nekteri poprijeli, le opomniti vas hočem: ali bi ne bilo dobro, da bi si nasadili

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtrleta 90kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za polleta 2 gld. 20 kr., za četrtrleta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 19. septembra 1866.

Gospodarske stvari.

Nekaj o setvi in žetvi raznih rastlin.

Ko smo njivo dobro obdelali, treba je, da vsejemo dobro seme.

Za setev je treba, da vzamemo zdravo, dozorelo, čvrsto seme, — da vzamemo pravo mero semena, — da sejemo ob pravem času. Le tisto seme je dobro in pravo za setev, katero je popolnoma dozorelo, jekleno, zdravo, ne od molov snedeno, čisto in ne prestaro. Vendar so oljnata semena stara za setev boljša od mladih. Navadna žita so pri nas: pšenica, rž, ječmen, oves, koruza. Najdalji čas obdrži oves kaljivost, najhitreje jo pa rž zgubi. Da seme kaljivost popolnoma obdrži, treba je, da se seme dobro hrani. Da seme dobro kalí, treba tudi, da ga pravi čas sejemo.

Da je gorkota posebno potrebna, da seme hitro kalí, to nam kažejo skušnje od gosp. prof. Haberlandta, ki je vse rastline skušal zastran kaljivosti. Pokazalo se je, da pšenično seme, ako je gorkote za dobre 3 stopinje po Romirjevem gorkomeru, kalí v 6 dneh; ako je je dobrih 8 stopinj, kalí v 3 dneh; ako je je 12 stopinj, pa že v dveh dneh; rž kalí, ako je gorkote čez 3 stopinje, v 4 dneh; ako je je dobrih 8 stopinj, v 2 dneh, in ako je je 12 stopinj, kalí v enem dnevu. Koruza ne kalí, ako je tudi čez 3 stopinje gorkote; ako je je čez 8 stopinj, kalí v 11 dneh; ako je je 12 stopinj, kalí v 4 dneh. Pri gorkoti dobrih 3 stopinj ne kalijo ne koruza, bob, proso, tobak, pa tudi buče in kumare ne.

Seme moramo dosti globoko v zemljo djati, ker tudi globokost, v katero se seme položi, je vzrok, da seme pozneje ali hitreje kalí. Tudi to priča skušnja gori omenjenega gosp. profesorja. Položil je 100 semen v zemljo 6 palcev (col) globoko in le 10 jih je kalilo; od družih 100 pa, ki jih je le 3 palce globoko v zemljo položil, jih je kalilo 92.

Da staro seme pšenice, rži, ječmena, ovsa in koruze ne kalí dobro, nam tudi gori omenjeni gospod priča, ki je skušnje tako napravljajal, da je 100 semen razno starega pšeničnega semena vzel; našel je, da od 100 eno leto starih semen jih je 96 kalilo, — od 100 dve leti starih 84, od 100 tri leta starih 60, od 100 šest let starih 8, od 100 deset let starih pa ne eno; — rž pa se je obnašala tako: od 100 eno leto starih semen jih je kalilo vseh 100, od 100 dve leti starih 48; od 100 tri leta starih pa ne eno.

Posebno potrebno je tudi to, da seme vedno enako hranimo, ne zdaj na suhem, zdaj na mokrem.

Dobro je seme od časa do časa preminjati, in priporoča se, da le od bolj mrzlih krajev tako seme dobivamo.

Koristno je, seme apneniti ali pepeliti pred setvijo, kajti to storí, da mlada rastlinica hitro dobí živež.

Priporoča se dalje, da višnjeví vitrijol (Kupfervitriol) v vodi raztopimo in s to vodo seme polijemo in obdelamo; to storí, da seme oprostimo raznih boleznin, postavimo, snetja.

Da se seje z roko, to je dobro znano; seje se pa tudi z mašino sejavnico. Da je izvrsten dobiček, ako s sejavno mašino sejemo, to je gotovo. Prihrani se pri taki setvi skoraj polovica semena; žito lepše raste, in vsa zrna so enakomerno globoko položena in lepo v vrstah po njivi razdeljena. Ako pogledamo njive, na katerih se je s sejavnico sejalo, se veselimo, ker vse bilke v najlepšem redu stojé.

Treba je potem, da rastline na njivi plevéla oprostimo.

Tudi okopavati je treba rastline, in posebno koristna se kaže setev z mašino sejavno, kajti mogoče je tudi potem z raznim orodjem okopavati in osipati rastline.

Ako je žito dozorelo, je treba ga požeti, posušiti in omlatiti. Žanje se s srpi, nekteri rabijo nalašč za žetev napravljene kôse. Res je, da gre delo hitrejše od rok, ker dober kosec pokosí en dan toliko, kolikor požanje deset ženjic; tedaj žito kosé le ondi, kjer so polja zeló velika; zgubi se pa vendar mnogo zrnja pri košnji. Tudi imajo mašine, ktere so za žetev žita pa tudi mrve napravljene. Koristijo pa le ondi take mašine, kjer je lepa ravnina.

Po žetvi se žito v kozolce spravi; v mnogih deželah pa nimajo kozolcev; ti postavijo požeto žito v stave ali mandeljce, tako sicer, da tri vrste napravijo, v vsaki vrsti so trije snopi, enega pa prikucnejo čez druge in ta mora streho namestovati, ako bi deževalo.

Žito mlatiči mlatijo s cepi ali pa ga živina mane. Tudi so razne mašine, ktere žito izvrstno omlatijo. Tako je mašina, ktera omlati en dan 400 do 500 vaganov žita, in ga tudi izveja in izčisti. Ako tako mašino sopar goni, veljá 4000 gold.

Omlačeno žito se shrani v žitnico; na Ogerskem hranijo žito v podzemeljskih jamah in imenujejo take shrambe silos. Izkopljejo jih v podobi poliške steklenice, in jih dobro osušé. Take shrambe so dobre ognja ovarovane, pa tudi hudobni tatvinski roki ni lahko mogoče stegniti se po ptujem pridelku. Fr. Povše.

Solni davek.

Spisal dr. Ivan Gršak.

(Konec.)

Ako še natanše presodimo solni davek, najdemo, da je treba prevdariti, kako bi bilo mogoče ga odpra-

viti čisto; o njem so narodna zastopništva v različnih državah že marsiktero spregovorila; posebno je pruski državni zbor pred kacimi 20 leti svoje prepričanje izrekel, da se solni davek odpravi; priznal je pa tudi, da bi potreba bilo namesto solnega davka vpeljati kak drugi davek.

Da solni davek ne stoji na čisto neovrgljivi pravični podlagi, to sledi že iz občega načela, da se davki morajo nalagati le po razmerji premoženja; ta davek pa zadene siromaka kakor bogatina po enaki meri, vsak mora enako štibro plačevati; dá, skušnje kažejo, da siromašni človek še več solí potrebuje, kakor bogatin. Prosti delavec si rad precej osolí krompir, da-siravno mu zabelje primanjkuje, bogatin pa namesto preobile solí rajše mašče priliva; da bi se pa bogatemu sol draže prodajala, kakor revnemu, to se ne dá lahko izpeljati.

Drugi vzrok, ki govori zoper solni davek, je ta, da se raba in prodaja solí širi, ako jej je cena nižja. Tako se je na Francozkem, posebno pa na Angležkem pri znižani ceni potroha solí pomnožila za četrti del. To je zato mogoče, ker ljudje začnejo pri nizki ceni rabiti sol tudi za živino, za gnoj, pri rokodelstvih, da solé ribe itd.

Koliko sol pomaga živini, to je precej znano. Stari Rimljani so hasen živinske solí že zdavnej spoznali. Anglež pravi, da krava mora dobiti vsaki dan 7 lotov solí, vol za mastnico pa 10 lotov; da-siravno se bo to našim kmetom preveliko zdelo*), vendar nobeden kmetovavec ne bode tajil, da slabo krmo in slab oves sol jako zboljša.

Na Francozkem se za živino manj solí porabi, kakor na Badenskem, ker je tam sol dražja kakor tu; da se pri sirarijah in mjilarijah (žajfarijah) precej soli porabi, to je vsacemu znano; razjasnil pa bode drugi sestavek o soli njen naravoslovski in gospodarski pomen, ker tu jo le z državno-gospodarskega stališča pretresujemo.

Vendar bodo nekteri rekli, da ta solni davek ne tišči jako, ker se le v krajcarjih odrajuje. Tudi ne pozabijo, da solni davek državi vsako leto obilo dohodkov prinaša; tako, da bi namesto njega se gotovo morali drugi viri za državne dohodke najti, ako bi sol na nižjo ceno deli.

Vendar tirjajo narodarske postave, da se solna cena bolj in bolj zniža; pri nizki ceni namreč se več solí potroši, ker je mogoče tudi tistemu si je kupiti za svoje gospodarstvo, kateri si je dosihdob zavoljo previsoke cene ni mogel omisliti. Po tej poti pa, da se več solí porabi, nadomesté se spet tisti odhodki, katerim je bila nižja cena kriva. Hvale vredno je, da država vsaj živinsko sol po nižji ceni prodaja. Le žalibože, da morajo tudi ljudje rabiti za-se živinsko sol, da-siravno jo država denaturira, to je, ona jej vzame navadne lastnosti barve in okusa z družimi rečmi, postavim z opekovo moko, ogljenim prahom, sajami itd. Vse te stvari pa se dajo sopen odločiti od solí, ako se v vodi raztopi ali skuha. Tudi se za živinsko sol jemljejo le ostanki in slabeja sol pri pridelovanju.

Po novejih statističnih dokazih se je pridelalo na Avstrijskem solí:

Leta	centov	vrednost gld.
1861	7,570.946	43,796.961
1863	6,818.040	38,630.742
1864	6,641.624	37,494.921

Ta spregled nam zopet kaže, da pridelovanje solí pri nas zmirom zastaja. Le živinske solí se je nekaj

več pridelalo kakor poprej. Te številke nas straše tem več, ako pomislimo, da se ljudstvo avstrijske države vsako leto pomnoži za več kakor 235.000 duš!

Po soli zdihuje človek, živina in zemlja; in prav je mislila neka nemška pisateljica, ki je sol ime novala „solzo zemlje.“ Koliko solz se ne preliva za ta naj-potrebnejši del našega živeža!

Natoroznanske stvari.

Čudoviti potniki.

Jesen se nam je približala. Modro nebó, katero poleti rado z jasnim očesom gleda na suho zemljo, svoje obličje s sivimi oblaki pregrne in kmetovavcu na veselje s pohlevnim dežekom venečo setev pomoči. Dežju za petami mrzle noči nastopajo, drevju zelena obleka rumeni, vene in ko mrtvo listje odpada, gozd in livada svoj kinč zgubivata, mrzla zima jame trkati na duri. Sredi žalostnih teh spreminjav v krasni naravi bogati meščanje svoja prebivališča na kmetih zapuščajo ter se vračajo v mesta, ktera so bili zapustili zavoljo poletenske žgeče vročine; gospôda, ktera ima navado, da na razveseljevanje in počitek hodi ali v daljna mesta, ali v hribe ali v kopli, se zopet zbira okoli domačega ognjišča. Da so ljudje potovali, bila je menda navada od nekdanj; toda ker je bilo potovanje sklenjeno z marsikterimi težavami, nikdar ni bilo splošno. Časi se pa spreminjajo in v njih tudi ljudje. Kjer se je vdomačil parni konj, ki človeka v malo urah preseli v daljne tuje dežele, kamor so štirinogati konjiči nekdanj potrebovali dni, tednov in mesecev, ondi se je ljudem skoro sploh vdomačila tudi želja do potovanja, na katero človeka vrh tega še tudi vabijo in mikajo mnogovrstna obrtnija in razne spreminjajoče se šege. Razloček med nekdanj in zdaj je tudi v tem, da je dandanašnji treba vse drugih priprav za potovanje, kakor nekdanj. V časih, ko so potniki peš hodili, zadostovali ste gorjača in mala torbica, zdaj — v časih parnih kónj — je treba težkih tovorov, reči in stvari, katerim človek kmalu več ne bode vedel imen.

Pri vsem tem pa, da se časi spreminjajo in svet obrtni in železnicam vkljub, dandanašnji še nahajamo potnikov, ki nikakor nočejo opustiti stare svoje navade, ampak se je še zvesto držé. Pred tisoč in tisoč leti, predno je kdo mislil na železnice, potovali so ti potniki vsako leto v daljne dežele čez hrib in čez plan, nad suho zemljo in slanim morjem, in sicer brez vse prateži, brez krnjirjev, brez torbice, še celó brez gorjače in brez denarja, ki je dandanašnji po vsem svetu naj-potrebniša stvar. In vendar se te navade še danes zvesto držé. Kdo izmed mojih čitateljev ni že videl in opazoval potnikov, kateri ne ostajajo in se tudi ne okrepujejo v gostilnicah, ampak pod milim Bogom na zvonikih božjih naših hramov? Ktere potnike da menim, zdaj že lahko uganeš, dragi čitatelj. To ti niso potniki na suhem in mokrem, krilati potniki v prezrljivem zraku — tice selivke so. One še ne poznajo koledarja naših zvezdogledov, tudi ne opazujejo zrakomera naših naravoslovcev, vendar pa vsako leto ob določenem času zapuščajo naše severne kraje; — ko pri nas nastopa mraz, že so v pokrajinah, ki ne poznajo zime. Drozgi se prvi podajo na pot; poletenska svoja stanovanja o pravem času zapustivši vso Evropo preletijo in srečno dospejo v zimska svoja prebivališča na Španjskem, Maltiškem in Afrikanskem primorju. Za drozgi jo poberejo pribe (ribiči), divje gosí, žrjavi, štorcklje (štrki) in lastovke.

Vse tice selivke v čudovitem redu potujejo. Kdo jim neki daje znamenje, kedaj se imajo vzdigniti s

*) Je res tudi preveč; 3 loti na dan za srednje živinče so dovolj. Vred.